

Deeltijdhoogleraar: een dubbelrol

In het *Financieele Dagblad* (12/9/2011) publiceerden Siem Eikelenboom en Franka Rolvink een artikel over deeltijdhoogleraren Accountancy.¹ Geconstateerd wordt dat deze deeltijders, in het publieke debat over boekhoudschandalen en tekortschietende accountants, gewoonlijk weinig van zich laten horen. Is deze zwijgzaamheid wellicht het gevolg van ontoelaatbare belangenverstremming, zo werd hun onlangs in kamervragen verweten: hoe groot is het risico dat hun rol als onafhankelijke wetenschapper (in universitair onderzoek, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening) wordt aangetast door hun loyaliteit aan de werkring die zij vier dagen per week in een commercieel accountantskantoor vervullen?²

Ik zou zeggen: tja, accountants verkeren van nature in een ethisch wespennest. Zij hebben enerzijds een onafhankelijke, controlerende taak jegens ondernemingen, terwijl hun kantoor anderzijds financieel afhankelijk is van de controle- en adviesopdrachten van diezelfde ondernemingen. En voor deeltijdhoogleraren is het wespennest nog stekeliger: enerzijds behoren ze zich als wetenschapper onafhankelijk op te stellen, terwijl hun leerstoel anderzijds betaald wordt door hun kantoor of door hun beroepsgroep. Zij staan voor de delicate opgave desondanks transparant en integer te opereren. Als oplossing ligt het meest voor de hand dat ze een takenpakket kiezen waarin mogelijke rolconflicten en zelfs *de schijn* van belangenverstremming zoveel mogelijk voorkomen worden. Ik kan me goed voorstellen dat zij in dat verband een *derde rol* mijden: die van kritisch-intellectuele deelnemer aan het maatschappelijke debat in de publieksmedia. Die rebelse rol is nagenoeg onvereenigbaar met het overige takenpakket van een integere accountant annex deeltijdhoogleraar. Dat kunnen ze beter aan hun fulltime collega's overlaten.³

De kracht van de deeltijdhoogleraar is dat hij (zij) directe voeling heeft met de professionele beroepspraktijk. Maar z'n achilles-hiel is een mogelijk gebrek aan kritische distantie. Het vereist leeuwenkracht en leeuwenmoed om zich vanuit die positie frank en vrij in het publieke debat te wagen. En pogingen daartoe zullen vaak schipbreuk lijden op het feit dat de buitenwacht grote argwaan koestert tegen de uitslatingen van iemand die meer dan één pet op heeft. Naar mijn oordeel behoort het niet tot de opdracht van deeltijdhoogleraren zich als Freischwebende Intelligenz te ontpoppen.⁴ Van hen mag worden geëist dat ze zich in wetenschappelijk onderzoek en onderwijs onafhankelijk opstellen, dat ze elke neiging onderdrukken om zich kritiekloos met de belangen van hun beroepsgroep te identificeren en dat ze open kaart spelen over hun concurrerende bezigheden. Ook kunnen ze vanuit hun dubbelrol een waardevolle bijdrage leveren aan het *professionele* debat binnen hun beroepsgroep (zowel vakinhoudelijk als op het terrein van de beroepsethiek). Maar die dubbelrol laat nauwelijks toe dat ze tevens, getooid met het aureool van de onafhankelijke hoogleraar, een geloofwaardige rol in het *publieke* debat vervullen.

Meer in het algemeen moet men respecteren dat professionele beroepsbeoefenaars (zoals ook rechters, officieren van justitie, notarissen, burgemeesters, departementale hoofdamttenaren, belastinginspecteurs, etcetera) uit hoofde van hun integriteit terughoudend zijn in het leveren van opiniërende bijdragen aan het publieke debat.

Wes Holleman

weblog onderwijs 10-10-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.accountant.nl/Accountant/Nieuws/FD+Accountant+roert+zich+te+weinig+in+debat.aspx> [knipselversie: [http://www.hakmanenpartners.nl/file_uploads/file/Accountant%20roert%20zich%20te%20weinig%20in%20debat%20\(%20FD%2012-09-2011\).pdf](http://www.hakmanenpartners.nl/file_uploads/file/Accountant%20roert%20zich%20te%20weinig%20in%20debat%20(%20FD%2012-09-2011).pdf)]; zie ook de vele reacties zoals onder:

<http://www.accountant.nl/Accountant/Opinie/Meningen/Partner-hoogleraar+accountancy+kan+wel.aspx>

<http://www.accountant.nl/Accountant/Weblogs/Marcel+Pheijffer/Onder+professoren.aspx>

² <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ocw/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/10/07/beantwoording-kamervragen-hoogleraren-accountancy.html>

³ Maar het risico bestaat dat vele fulltime hoogleraren die rol eveneens schuwen, gezien hun eigen besognes met de acquisitie van derdegeldstroomprojecten. Alleen vanuit marginale leerstoelen zoals Inleiding tot, Geschiedenis van, of Wijsgerige Grondslagen van het vakgebied kan de moderne ordinarius zich een waarlijk onafhankelijke opstelling veroorloven.

⁴ http://de.wikipedia.org/wiki/Freischwebende_Intelligenz